

vendar se ne zaveda, da bo streljala v proces, ki ga ni mogoče ustaviti, streljala bo v žareče, zmeraj znova porajajoče se podobe duše, ki iz njih raste resničnost in ki so neuničljive.

(1981)
Jože Udovič

Jože
Javoršek

Partizani in poeti

- I Volkovi živijo od vetra, a psi od noči
in zvezde od zvestih človeških oči
in zemlja posreba vse mrtve sence,
a rože metulje, ki zrak jih živi.

Neznana luč vžiga na nebu lestence.

Ostani ob meni, glej, v lakoti hudi
poetje smo živi. — Zato ne zamudi
oči si napasti ob travah in nebu.
Kot zlata čebela na cvet se potruji.

Skoz nas curi slast kakor voda po žlebu.

Junak — partizan je bogat v našem času.
Njegova je zemlja in voda na krasu,
vse jablane, hruške in rdeče maline,
vsa rast je pokorna njegovemu glasu,

ker on je edini lastnik domovine.

Pijani vsegà smo, kar v travah je skrito,
kar v hribih blesti se, po dežju pomito.

V oblakih je sonce kot glavica v šalu.
Za slepce pa naše veselje je skrito —
od lakote crknili bodo v kanalu.

V Kočevskem Ropgu na Bazi 20 so med vodstvom osvobodilnega gibanja večkrat ugotavljali, da najbrž noben narod v drugi svetovni vojni nima takega vodstvenega središča, ki bi ga kljub vsem grozotam in kljub najtršim eksistencialnim razmeram prevevalo toliko dobre volje. Ta dobra volja je bruhala na dan zaradi vere v srečen izid narodnoosvobodilnega gibanja, to vero pa je hranilo prepričanje o pravičnosti naše revolucije. Spominjam se, da so moralisti, ki so živeli na Bazi 20, naše nagnjenje k humorju, tej izjemno visoki obliki človeškega duha, ocenjevali kot izraz čiste vesti. Dejstvo je, da je v istem času naš sovražnik izgubil sleherno človeško dragocenost, zakaj bil je samo pošasten vojaški stroj, iz katerega so iztekle vse človeške lastnosti, ki so bile in bodo ferment zgodovine. Zato je naravno, da se med italijansko in nemško soldatesko niti za hip ni pojavilo kakršnokoli pesniško gibanje. (Ze sama misel na tako možnost se zdi človeku absurdna). Tudi slovenski belogardisti so bili brez sleherne pesniške iskre. (Balantičeve pesmi namreč niso nastale iz belogardističnih, ampak izrazito ontoloških korenin, zato na njih ni niti sence političnosti.)

Nasprotno pa se je partizanska oziroma narodnoosvobodilna poezija rodila kot izraz pravične bojne zagnanosti, kot izraz vere v zmago in preroditev človeštva, saj je poezija zunanja podoba notranjih človeških moči.

Iz istih korenin je zrasla tudi pesem Partizani in poeti, ki je nekakšen zaris kozmičnega sveta, v katerem se vse skrivnostno prepleta oziroma hrani med seboj. Svet, ki ga pesem odkriva, je kljub vsem bojnim strahotam varen in bogat. Pesnik — partizan je namreč gospodar nad vsem živim in neživim, ker je edini »lastnik domovine« in kot gospodar lahko reže kruh (poezije) vsem, ki se hočejo pri njem nasititi, saj je njegovemu glasu pokorna »vsa rast«. To orfejevsko prepričanje, ki po svojem razpoloženju ne velja samo eni osebi (Evridiki), ampak vsej naravi (in zgodovini), je bilo ena temeljnih silnic poezije narodnoosvobodilnega gibanja sploh.

Pesem Partizani in poeti je nastala v poletju 1943, bral pa sem jo prvič na enem izmed literarnih večerov na Bazi 20. Pri urejanju zbirke Partizanska lirika jo je hotel tedanji vodja Agitpropa Dušan Pirjevec zaradi njenega »misticizma« črtati iz zbirke.

(1981)
Jože Javoršek